

Istraživanje Unije poslodavaca o uticaju kovida-19 na poslovanje privrednika

Tek svako deseto preduzeće bilo u potpunosti operativno

PODGORICA - Pokazatelji kojima raspolaže Unija poslodavaca (UPCG) govore da je ekonomska kriza izazvana novim korona virusom ozbiljno uzdrmala crnogorsku privredu, saopštila je Pobjedi generalna sekretarka UPCG Suzana Radulović. Istraživanje o uticaju kovida-19 na poslovanje crnogorskih privrednika, koje je UPCG nedavno spavela pokazuju da je tokom trajanja restriktivnih mjera Nacionalnog koordinacionog tijela (NKT) za zarazne bolesti čak 42 odsto preduzeća iz uzorka u potpunosti prekinulo sa radom, a tek svako deseto preduzeće bilo je u potpunosti operativno.

- U ovom trenutku, pokazatelji kojima raspolažemo govore da je ekonomska kriza izazvana novim korona virusom ozbiljno uzdrmala crnogorsku privredu koja se, kao što znamo, i prije ovih vanrednih okolnosti borila sa izraženom nelikvidnošću, neformalnom ekonomijom, velikim brojem preduzeća u blokadi i nizom biznis barijera na nacionalnom i lokalnom nivou. To što su se problemi privrede sada dodatno nagomilali, samo govori u prilog ocjeni da je potrebno što hitnije reagovati i ponuditi konkretna rješenja koja će omogućiti da se preduzeća održe, da se poslovni procesi nastave, sačuvaju radna mjesta, a vremenom i stvore uslovi za nova zapošljavanja - kazala je Radulović.

PREDUSLOVI

Ona je poručila da za ekonomsku i socijalnu stabilnost u zemlji prvo treba obezbijediti stabilizaciju poslovnog ambijenta.

- To je glavni preduslov svih daljnjih procesa oporavka. A o tome koliko je stanje urgentno, govori i jedan od ključnih nalaza našeg istraživanja po kojem je, tokom trajanja restriktivnih mjera NKT, čak 42 odsto preduzeća iz uzorka u potpunosti prekinulo sa radom, 35 odsto je poslovalo djelimično, a tek svako deseto preduzeće bilo je u potpunosti operativno - rekla je Radulović.

Ona je navela da je sa druge strane, u odnosu na ukupan broj ispitanika, samo dva odsto kazalo da kriza izazvana korona virusom ne utiče na njihovo poslovanje.

- Moram napomenuti da su

Odgovori u istraživanju su dobijeni u periodu od 10. do 30. aprila, a to iz ugla proglašenja Crne Gore za korona fri destinaciju govori da se polako stvara osnov za poboljšanje uslova poslovanja. U tom dijelu, biznis zajednica ima velika očekivanja od trećeg paketa ekonomskih mjera Vlade koji će, prema najavama, uskoro biti donijet, navela je generalna sekretarka UPCG Suzana Radulović

SUZANA RADULOVIĆ: Za ekonomsku i socijalnu stabilnost u zemlji prvo treba obezbijediti stabilizaciju poslovnog ambijenta

ovo odgovori dobijeni u periodu od 10. do 30. aprila, a to iz ugla proglašenja Crne Gore za korona fri destinaciju govori da se polako stvara osnov za poboljšanje uslova poslovanja. U tom dijelu, biznis zajednica ima velika očekivanja od trećeg paketa ekonomskih mjera Vlade koji će, prema najavama, uskoro biti donijet - istakla je Radulović.

Ona je saopštila da iako su mala i srednja preduzeća uvijek predstavljala zdravi dio crnogorske privrede, okolnosti nastale virusom korona dovele su u pitanje njihovu održivost.

- Stanje na terenu pokazuje da su krizu teže podnijela mikro i mala preduzeća koja su pokazala manju sposobnost prilagodavanja novonastalim okolnostima. To je činjenica koje naročito moramo biti svjesni u fazi oporavka privrede koja sada slijedi, a uz mjere koje uključuju finansijsku i kreditnu podršku - izjavila je Radulović.

Više od 50 odsto preduzeća - učesnika istraživanja navelo je da nema sopstvene izvore finansiranja koji bi

im pomogli da prevaziđu novonastalu krizu i oporave svoje poslovanje.

- U odnosu na ukupan broj ispitanika, podaci pokazuju da čak 61 odsto mikro preduzeća nema pristup navedenim izvorima, što dovoljno govori o njihovoj ranjivosti, a zatim slijede preduzeća sa 11 do 100 zaposlenih kod kojih je takođe zabilježen najveći broj odgovora „nemam pristup finansijskim sredstvima“ (40 odsto), dok veći privredni sistemi (naročito oni koji imaju preko 100 zaposlenih) pokazuju veći potencijal, odnosno imaju lakši pristup određenim izvorima finansiranja potrebnim za nastavak poslovanja - navela je Radulović.

NEDOSTATAK NOVCA

Ona je naglasila da je najveći broj privrednika naveo da nemaju pristup dodatnim finansijskim, a takva situacija najizraženija je u sektorima ugostiteljstva (72 odsto), zanatstva (69 odsto), usluga (68 odsto) i saobraćaja (65 odsto).

Prema njihovim riječima kroz

Ona je dodala da je teško očekivati da Vlada svojim mjerama odgovori na sve iskazane potrebe i zahtjeve, ali ih je UPCG predočila u očekivanju da će Vlada i NKT, u granicama realnih mogućnosti, dati najbolje odgovore, odnosno da će se opredijeliti za mjere koje će dati najbolje efekte po ukupnu ekonomiju zemlje

dva seta mjera koje je Vlada prethodno donijela, uvažen je određen dio iskazanih zahtjeva privrede.

- To svakako predstavlja značajnu podršku. Raduje i činjenica da prethodnih dana u Crnoj Gori nije registrovan nijedan novi slučaj oboljelih ili inficiranih od kovida-19, a zatim i to što je ukinuta zabrana rada za skoro sve sektore privrede, tako da, čini mi se, u narednom periodu ipak možemo očekivati promjene koje vode oporavku i pozitivnim kretanjima - kazala je Radulović i dodala da u tom smislu ohrabruje i najave zvaničnika da će treći paket mjera sadržati rješenja koja su strateški važna za crnogorsku ekonomiju i dalji razvoj privrede.

Ocjenjujući mjere Vlade Radulović je rekla da je zbog komplikovanosti ukupne situacije izazvane kovid-19 krizom, mnogo različitih zahtjeva upućeno Vladi, sa brojnih adresa, pa i od strane UPCG. Ona je podsjetila da su prijedlozi mjera koje je dostavio UO UPCG u dva navrata (kroz prvi i drugi set), formirani na osnovu konkretnih zahtjeva privrednika iz različitih djelatnosti, koji posluju u svim sektorima i to u sva tri regiona Crne Gore.

- Svakom od njih je njegov konkretan problem ujedno i najveći. Mi smo se trudili da ih sve objedinimo i u njima nađemo najmanji zajednički sadržalac - odnosno, da kreiramo prijedloge koji mogu objediniti iskazane potrebe najšireg kruga privrednih subjekata - kazala je Radulović.

ZAHTEJEVI

Ona je dodala da je teško očekivati da Vlada svojim mjerama odgovori na sve iskazane potrebe i zahtjeve, ali ih je UPCG predočila u očekivanju da će Vlada i NKT, u granicama realnih mogućnosti, dati najbolje odgovore, odnosno da će se opredijeliti za mjere koje će dati najbolje efekte po ukupnu ekonomiju zemlje.

Rad od kuće uvelo 32 odsto preduzeća

Radulović je istakla da je istraživanje pokazalo da su se preduzeća tokom krize prilagodila novonastalim okolnostima.

- Osim digitalizacije kojoj su širom otvorili vrata, jedna od najčešće preduzimanih mjera koja se tiče radnih odnosa, a izazvana je kovid-19 krizom, predstavlja uvođenje rada od kuće (32 odsto). Nakon toga, poslodavci su praktički i mjere uvođenja nepunog radnog vremena (26 odsto), te korišćenja godišnjeg odmora (21 odsto) - navela je Radulović.

Ona je dodala da je mjera rada od kuće najmanje bila prisutna kod mikro preduzeća (28 odsto), dok su tu mogućnost velika preduzeća najviše praktički koristila (80 odsto).

- U cilju dodatnog regulisanja ove oblasti, potrebno je donijeti poseban zakon kojim bi bili uređeni radno-pravni odnosi u vanrednim okolnostima ili izvršiti hitne izmjene Zakona o radu i uskladiti njegove odrede sa potrebom postupanja u vanrednim okolnostima - zaključila je Radulović.

- Dosadašnjim konkretnim mjerama Vlade jesmo zadovoljni, uvažen je i dosta naših prijedloga, ali vjerujemo da ima prostora da se u novom, trećem paketu, nakon dodatnog razmatranja, u nekom možda modifikovanom obliku nađu i neke od mjera koje smo takođe predlagali - poručila je Radulović.

Istraživanje UPCG je realizovano uz tehničku podršku Međunarodne organizacije rada (ILO) i u partnerstvu sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) i počiva na metodologiji ILO koja omogućava uporednost podataka za Crnu Goru sa podacima za ostale zemlje u kojima je ova vrsta procjene stanja takođe organizovana. Radulović je navela da podaci koji su dobijeni predstavljaju tek prvi presjek stanja, što znači da će UPCG istraživanje nastaviti, a razvoj situacije pratiti kroz dalji monitoring pojave, problema i mogućih šansi.

S. POPOVIĆ

Radulović: Samo deset odsto preduzeća smanjilo broj radnika

Radulović je navela da rezultati istraživanja pokazuju da je tek deset odsto preduzeća smanjilo broj zaposlenih usljed pojave kovid-19 krize.

- To zalista ohrabruje i govori o odgovornom odnosu poslodavaca u ovim teškim vremenima. Ova posebno jer se, shodno dobijenim odgovorima ispitanika,

uglavnom radilo o ugovornom i radu na određeno vrijeme koji, nakon isteka konkretnog ugovora, nije su produžavani - kazala je Radulović.

Ona je dodala da je u odnosu na ukupan broj ispitanika koji su potvrdili smanjenje broja zaposlenih, najviše bilo onih koji posluju u sektorima

turizma i hotelijerstva (15 odsto), trgovine (16 odsto) i ugostiteljstva (11 odsto).

Ona je saopštila da je u uvod u ljetnju turističku sezonu obilježen odlukom o otvaranju naših granica, a uskoro i uspostavljanju redovnog željezničkog i avio-saobraćaja, što je čin koji će značajno olakšati dostupnost Crne Gore kao

destinacije za odmor.

- Imajući u vidu značaj turizma za našu privredu, a zatim i njegovu povezanost i uticaj na ostale sektore, nadam se da ima prostora za pozitivna očekivanja u vezi očuvanja postojećih radnih mjesta, prvenstveno u turističkoj i povezanim djelatnostima - izjavila je Radulović.